Herczog Noémi

Szendvics és képzelőerő

KÖNYVKRITIKA - LXVIII. évfolyam, 8. szám, 2024. február 23.

Danyi Gábor: Az írógép és az utazótáska. Szamizdat irodalom Magyarországon 1956–1989. Kronosz Kiadó, Pécs, 2023, 620 oldal, 5950 Ft

Danyi moralizálás helyett kitágítja a „szabadságharcos” szamizdat-narratívát. Ami nem azt jelenti, hogy megkérdőjelezi a második nyilvánosságban végzett ellenálló tevékenység erkölcsi jelentőségét, bátorságát. Csak kiegészíti más, ha tetszik földhözragadt, de az igazsághoz nyilvánvalóan szintén hozzátartozó szempontokkal, mint az antropológia vagy a közgazdaságtan: például, hogy ki miből tartja fönn magát. A magam részéről ismét levontam a tanulságot, hogy az autonóm és bátor élethez nem árt némi gazdasági érzék. Ahhoz, hogy Krassó György főállásban folytathassa kiterjedt szamizdat-kereskedelmi tevékenységét, nem árt tudni, hogy rendelkezett rokkantnyugdíjjal, és az is fontos, hogy közgazdászként végzett. Mert paradox módon a magasabb előállítási költségekkel járó szamizdatkiadás esetében nem csak a diktatúra merült fel mint nehézség, hanem a profitkényszer is. Krassó György kiadója, a Magyar Október Kiadó működésében a szerző egyszerre hoz példát olyan munkatársakra, akiknek célja elsősorban a gazdasági haszonszerzés volt, és olyanokra, akik alapvetően a rendszerrel való küzdelem céljával végezték tevékenységüket, hozzáteszem, a kettő nem is feltétlenül zárja ki egymást.